

■ Фотаздымак з гісторыяй

БЫЛО Ў БАЦЬКІ ПЯЦЬ СЫНОЎ

Падставай для таго, каб даслаць гэтае фота на конкурс, стала маё знаёмства з Леанідам Валахановічам. Мой новы знаёмец, архітэктар па прафесіі, пры першай жа размове выказаў шкадаванне, што ў раённай кнізе «Памяць. Дзяржынскі раён» (а гэта зямля яго продкаў) ні слова не сказана пра сямейную дынастыю, якой ён па праве ганарыцца.

Дзед Леаніда Валахановіча, Іван Вікенцьевіч, разам з жонкай выхавалі і выправілі ў самастойнае жыццё пяцёра сыноў і дачку. Ураджэнец вёскі Рудня былой Койданаўскай воласці, ён да Кастрычніцкай рэвалюцыі працаваў стрэлчанікам на чыгуначнай станцыі Негарэлае. Пасля смерці жонкі пераехаў у Маскву да сына Яўгена і пачаў працаваць на заводзе «Красный богатырь». Як сведчыць архіўная даведка ад 12 жніўня 1943 года, Івану Вікенцьевічу з улікам яго 70-гадовага ўзросту, а таксама той акалічнасці, што «пяцёра сыноў, якія маглі б матэ-



Браты Валахановічы — Валерыян (стаіць злева), Сяргей і Віталь (сядзіць) — з бацькам Іванам Вікенцьевічам і сястрой Аляксандрай.

рыяльна дапамагаць бацьку, знаходзяцца ў Чырвонай арміі», была прызначана льготная пенсія.

У хуткім часе пасля вызвалення Іван Вікенцьевіч вярнуўся на радзіму, да канца свайго жыцця жыв у Мінску, у дачкі Аляксандры. У дзевяцігадовым узросце яе ўзялі на выхаванне бліжкія ленінградскія сваякі. У горадзе на Няве дзяўчына скончыла сярэдняю

школу, паступіла ва ўніверсітэт на хімічны факультэт. Падчас блакады яна працавала санітаркай у бальніцы, а ў чэрвені 1942 года была эвакуявана ў горад Мелекес Ульянаўскай вобласці. У пасляваенныя гады вучылася ў Маскоўскім інстытуце тонкай хімічнай тэхналогіі, пасля заканчэння якога была накіравана ў Мінск. Працавала на пеніцылінавым заводзе, дзе да выхаду на пенсію

была загадчыцай цэнтральнай заводскай лабараторыі.

Багатым на падзеі і працоўныя здзяйсненні склалася жыццё братоў Аляксандры. Старэйшы, Сяргей, скончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт і атрымаў накіраванне ў Народны камісарыят фінансаў, дзе працаваў да прызыву ў армію. Пасля дэмабілізацыі быў накіраваны на працу ў трэст металаапрацоўчай прамысловасці, адпрацаваў шэсць гадоў эканамістам. Працу сумяшчаў з вучобай на вчэрнім аддзяленні політэхнічнага інстытута. З дыпломам інжынера-механіка шчыраваў спачатку на станкабудаўнічым заводзе імя Варашылава, пасля ў наркамаце мясцовай прамысловасці на пасадзе начальніка групы заводаў трэста. Будучы прызываным у армію ў чэрвені 1941 года, Сяргей Іванавіч служыў на адказных пасадах у бранятанкавых войсках. А ўжо ў мірны пасляваенны час працаваў у Савеце Міністраў БССР, з 1960 года — у Дзяржплане рэспублікі.

Дыплом Беларускага політэхнічнага інстытута атрымаў у даваенны час Валяр'ян Вала-

хановіч. Да прызыву ў армію паспеў папрацаваць у інстытуце «Белпрампраект». З 1941 года да апошніх дзён вайны ён служыў у радах 13-й арміі, за баявыя заслугі ўзнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі і Айчыннай вайны другой ступені. Пасля перамогі працаваў у названым праектным інстытуце, затым — у Савеце Міністраў БССР.

З армейскай службай звязана ўсё жыццё Віталія Валахановіча. Пасля заканчэння ў Ваеннай акадэміі хімічнай абароны на працягу 40 гадоў займаў высокія камандныя пасады ў розных рэгіёнах краіны. Пасля выхаду ў адстаўку ў званні палкоўніка працягла час працаваў намеснікам дырэктара навукова-даследчага інстытута ў Маскве.

Двум з пяцёрых братоў Валахановічаў не суджана было вярнуцца жывымі з вайны. Быўшы дырэктарам 374-й школы горада Масквы, Яўген Валахановіч стаў байцом народнага апалчэння і загінуў у лютым 1943 года на Арлоўшчыне. Брат яго Даніла ў перадваенны час вучыўся ў Ваеннай акадэміі сувязі.

Стаўшы абаронцам радзімы, з 1942 года лічыўся без вестак прапаўшым. І толькі праз шмат гадоў стала вядома, што яго імя пазначана на пліце помніка на брацкай магіле ў Сергіева-Пасадскім раёне Падмаскоўя.

Гісторыя сям'і Івана Вікенцьевіча Валахановіча з'яўляецца яскравым пацвярджэннем таго, што маладое пакаленне нашых суайчыннікаў даваенных гадоў цалкам рэалізавала прадастаўлены ім магчымасці з тым, каб зацвердзіць сябе і заняць дастойнае месца ў жыцці.

Віктар НЕСЦЯРОВІЧ.
Шаноўныя чытачы! Конкурс «Фотаздымак з гісторыяй» працягваецца. Мы па-ранейшаму чакаем ад вас цікавых фота з сямейнага альбома. Картачкі (не больш за тры) з невялічкай (!) гісторыяй дасылайце з адпаведнай пазнакай на адрас: 220013, г. Мінск, вуліца Б. Хмяльніцкага, 10а або info@zviazda.by. Найлепшага аўтара чакае прыз. Арыгіналы дасланых фотаздымакаў абавязкова вяртаюцца

■ Парады псіхолага

ЯК РЭЗАГАВАЦЬ НА ДЗІЦЯЧУЮ РЭЎНАСЦЬ

Дзіцячая рэўнасць — з'ява непажаданая, але непазбежная. Аднак бацькі могуць зрабіць даволі шмат для таго, каб гэтыя непрыемныя пачуцці прайшлі для брацкай і сястрычак максімальна хутка і без наступстваў. Што канкрэтна — пра гэта пагаварылі з псіхолагам Аленай АРАНІНАЙ.

— Часта рэўнасць узнікае тады, калі ў сям'і чакаецца папаўненне. Менавіта ў гэты перыяд дзіця адчувае недахоп эмацыйнай блізкасці з найдаражэйшым для яго чалавекам — мамай. Уявіце сітуацыю: маці прысвячала вам увесь свой час, а тут з'яўляецца нехта і забірае ад вас яе ўвагу і клопат. Гэта не можа выклікаць станоўчых пачуццяў.

Рэўнасць выяўляецца рознымі спосабамі. Напрыклад, у выглядзе гневу, агрэсіі. Дзіця можа быць маленькага брацка ці сястрычку, крычаць, ламаць рэчы. А бывае, што раўнівы паводзіны накіроўваюцца супраць самога сябе. Каб мама звярнула на яго ўвагу, дзіця можа пачаць часта хварэць, горш вучыцца. Ці наадварот, рэзка палепшыць сваю вучобу.

— Ці ёсць універсальныя правілы, якія дазваляюць згладзіць дзіцячую рэўнасць?

— Дзецям абавязкова трэба бацька час разам. Напрыклад, калі ў сям'і нараджаецца немаўля, рызыкаўна ў гэты момант аддаваць старэйшага ў садок. З пункту гледжання дзіцяці, мама аддае яго чужым людзям, а ўвесь свой час — малому. Гэта здольна выклікаць у старэйшага цяжкія, агрэсіўныя правы рэўнасці. Можна пашукаць кампрамісныя варыянты: напрыклад, наведваць садок два-тры разы на тыдзень.

Вельмі часта ў сем'ях адсутнічае сумеснае баўленне часу. Паглядзі-

це, нават на дзіцячай пляцоўцы — адзін на арэлях гушкаецца, а другі ў пясочніцы гуляе. Трэба імкнуцца арганізоўваць сумесныя гульні, выходы ўсёй сям'ёй куды-небудзь. Скажам, мама можа са старэйшым кніжку чытаць, а на руках у яе ў гэты час сядзіць малодшае дзіця. Тата можа браць на шпацыр альбо ў краму ўсіх дзяцей, а не пакідаць кагосьці дома.

У той жа час удзяляйце індывідуальную ўвагу кожнаму дзіцяці. Прычым гэта выглядае не так, што мама робіць са старэйшым урокі, і гэта лічыцца, што яна бавіць з ім час. Прыдумайце штосьці, прыдатнае для старэйшага, каб ён адчуваў, што мама ўсё яшчэ ў яго распараджэнні.

— Бывае, што старэйшае дзіця пачынае паводзіць сябе, як малое...

— Вельмі важна паказаць дзіцяці, што вы разумееце яго пачуцці. Дапушчальна чатырохгадовага ўзяць на рукі, пагушкаць яго. Маці не варта баяцца, калі старэйшае дзіця раптам просіць дапамагчы яму надзець штонікі, калготкі. У прынцыпе тут лепш падыграць, а не высмеяць. Калі вы пажадае яму сваё разуменне, дзіця не будзе гэтым злоўжываць. У гэты момант яму сапраўды хочацца, каб яго абнялі, дапамаглі, апанулі, распранулі, гэта ўсё нармальна.

«Гэта сумна, калі мама кажа: не чапай малога, ты яго ўпусціш, ты яго разбудзіш. У дзіцяці шчырае цікавасць да новага чалавечка, не трэба яе абмяжоўваць».

Важна казаць дзіцяці, што вы яго любіце. Часта нам здаецца, што гэта і так зразумела. Я цябе нарадзіла, я пра цябе клапаціўся, зразумела,

што я цябе люблю. Але прагаварыце гэтыя словы ўголос, для дзяцей гэта важна. Я цябе люблю, я цябе цаню, я рада, што ты ёсць, — гэта тое, што дапаможа вашаму дзіцяці адчуць, што так, змены адбыліся ў яго жыцці, але любоў да яго засталася нязменнай.

Абавязкова прыцягвайце старэйшае дзіця да догляду малечы. Гэта сумна, калі мама кажа: не чапай малога, ты яго ўпусціш, ты яго разбудзіш. У дзіцяці шчырае цікавасць да новага чалавечка, не трэба яе абмяжоўваць. Лепш практыкаваць сумесны клопат за малечай: давай разам прыдумаем гульню яму, пальчыкі будзем размінаць, масаж зробім, я на адной ручцы, а ты на другой, пайшлі разам выберам цацку малому і табе.

— Дарэчы, пра цацкі: менавіта яны найчасцей становяцца прычынай канфліктаў.

— У старэйшага дзіцяці павінна быць свая асабістая прастора. Свае рэчы (калі дазваляюць умовы, то свой пакой), якія могуць выкарыстоўвацца толькі з яго згоды. Уявіце сабе, што нехта забраў у вас мабільны тэлефон на дзень! Восі ў галаве дзіцяці не ўкладваецца, чаму ён павінен аддаваць свае цацкі? Тут, наколькі магчыма, трэба пазбягаць канфліктных сітуацый. Можна рапанаваць нейкую агульную гульню з цацкай разладу. Прычым дзецям трэба дапамагаць прыдумляць сумесныя гульні, а не проста сказаць: прыдумайце агульную гульню, а я пайшла. Яны могуць прыдумаць, а могуць і не прыдумаць. Больш эфектыўна будзе, калі мама падкажа дзецям, як разам можна пагуляць.

— Калі ўсё ж такі правы дзіцячай рэўнасці палюхаюць бацькоў, што рабіць?

— Калі ваша дзіця шчыкае малога, засоўвае нешта яму ў рот, то спакойна адвядзіце яго ўбок і патлумачце, што такія рэчы недапушчаль-



ныя. Важны момант: не кажыце, што такое недапушчальна менавіта ў дачыненні да маленькага. Падкрэсліце, што так нельга рабіць наогул з любым чалавекам.

Можна прагаварыць пачуцці дзіцяці, спытаць яго, што адчуваеш. Дзеці з трох-чатырох гадоў ужо могуць растлумачыць, што яны злуюцца, радуецца, сумуюць. Калі малыя агучваюць свае пачуцці, ім становіцца лягчэй.

«Калі ў сям'і нараджаецца немаўля, рызыкаўна ў гэты момант аддаваць старэйшага ў садок».

Потым можна сказаць: я разумею, што ты злуюешся, я цябе вельмі люблю, але давай ты больш не будзеш так рабіць. І тут уводзім тыя прыёмы, пра якія я казалася раней. Сумесны клопат пра малечу, ідзіце гуляць разам з дзецьмі, а ўвечары ці калі малое заснула, кажыце старэйшаму: а цяпер я цалкам у тваім распараджэнні, таму што я цябе таксама вельмі люблю. І ідзіце з ім гарбатку піць ці пірог спячыце, кніжку пачытайце, галоўнае, што толькі з ім.

— А ў выпадку, калі дзіця прыцягвае да сябе ўвагу праз добрую вучобу і дасягненні?

— Бацькі тады звычайна кажуць: уф, добра, што са старэйшым пашанцавала. І аддаюць яшчэ больш увагі малодшаму. Атрымліваецца, што дзіця як ні старалася, а эфекту не дамаглося. Гэта таксама разбуральна для псіхікі.

Парады будуць тыя ж самыя, што і вышэй. Кажам, што любім, плюс су-

месная дзейнасць, плюс час на само дзіця, плюс прагаворваем словы пра пачуцці. Я ганаруся табой, я вельмі рада за цябе, я абавязкова прыйду на тваё выступленне, на бацькоўскі сход, ну і прыйсці на гэты сход, вядома.

— Якія памылкі звычайна дасягаюць бацькі, калі бачаць правы рэўнасці ў сваіх дзяцей?

— Вельмі вялікая памылка, калі бацькі караюць дзіця няўвагай. Раз ты так яго крывіш, сядзі дома, а я пайду з малодшым гуляць у пясочніцы. Гэта самае страшнае пакаранне. Таму што дзіця раўнуе за няўвагу мамы да яго, а атрымліваецца, яго яшчэ больш караюць. Гэта павышае агрэсію, спрыяе назапашванню дзіцячай рэўнасці. Пакаранне можа быць розным — і пазбаўленне салодкага, і забарона на прагляд мультыкаў — але толькі не пакаранне няўвагай.

Бывае, што бацькі абмяжоўваюць узаемадзеянне дзяцей. Калі старэйшы раней адзін раз ушчыкнуў малога і зноў падыходзіць да ложка, то яму адразу крычаць, каб нават не набліжаўся. Не варта цалкам абмяжоўваць кантакты. Вядома, лепш прыглядаць за дзіцем, быць побач, але не крычаць, не забараняць. Можна, ён з чым добрым да яго прыйшоў, мірыцца напрыклад.

Калі вельмі сур'ёзныя памылкі былі зробленыя, то дзеці ў дарослым узросце могуць проста не мець зносін. Яны ўжо не б'юцца, не крываць адно аднаго, а проста не размаўляюць. Іх адносіны, па сутнасці, разбурыла непрапрацаваная дзіцячая рэўнасць.

Алена ХУРС